

ОБЩИ ПРАВИЛА ЗА ДѢЛЕНІЕ.

45. Въ дѣленіе бывать три главни случая: I.) дѣленіе однозначно или двоезначно на число однозначно; II.) дѣленіе многозначно число на однозначно и III.) дѣленіе многозначно число на многозначно.

I. *За да раздѣлимъ однозначно или двоезначно число на число однозначно, на кое-то цифрата е по-голяма отъ цифрѣ-тъ отъ десятицы-ты на първо-то*, трѣбва да знаемъ добръ на память таблицѣ-тъ за умноженіе и да си докарваме на умъ, на какво число трѣбва да ся умножи дѣлитель-тъ за да ся получи дѣлимо-то: това число ще и да бѣде частно. Напримѣръ, при раздѣляніе 35 на 7 намирамы, че 7, като са умножи на 5, дава тѣкмо 35; слѣдов. 5 е частно число. Дѣйствіе-то ся пише така:

$$\begin{array}{rclcl} \text{Дѣлимо.} & \text{Дѣлитель.} & \text{Частно.} & & \text{Дѣлимо.} \\ 35 & : 7 & = 5 & \text{или} & 35 \end{array} \left| \begin{array}{l} 7 \text{ Дѣлитель.} \\ 5 \text{ Частно.} \end{array} \right.$$

46. Ако ли ся не найде такъво число, кое-то, умножено на дѣлителя, да даде тѣкмо дѣлимо-то то казвать, че *дѣлимо-то число ся не дѣли на цѣло, или безъ остатѣкъ на дѣлителя*; тога за частно да ся земе такъво число, кое-то умножено на дѣлителя, да може да даде най-ближне по-малко число, кое-то да ся вмѣщава въ дѣлимо-то: да ся умножи дѣлитель-тъ на това частно число, и произведеніе-то да ся извади изъ дѣлимо-то, ще ся получи остатѣкъ *по-малѣкъ отъ дѣлителя*. А зачто-то и тоя остатѣкъ трѣбва да ся раздѣли, то го придавать при частно-то, и, като ся подпише подъ него дѣлитель-тъ, провождать подъ него чѣртѣ (знакъ за дѣленіе); това ще покаже, че и остатѣкъ-тъ е раздѣленъ на сѣщый дѣлитель. Напр. да рѣчемъ, че трѣбва да ся раздѣли 38 на 7:

$$38 : 7 = 5 + \frac{3}{7} \text{ или } 5\frac{3}{7} \text{ частно.}$$

35

Остатѣкъ 3